

DOI: 10.7251/GFP1505150S

UDC: 343.915(497.6)

Originalni naučni rad*Datum prijema rada:*
11. maj 2015.*Datum prihvatanja rada:*
1. jun 2015.

Pojam, svrha i vrste maloljetničkih krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine

Sažetak: Maloljetničke krivične sankcije su zakonom predviđene mjere društvenog reagovanja prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela, i to na način, u postupku i pod uslovima predviđenim zakonom. Svrha maloljetničkih krivičnih sankcija koincidira sa svrhom krivičnih sankcija uopšte, a to podrazumijeva preventivni uticaj na druge da poštuju pravni sistem i ne učine krivična djela, te sprečavanje učinioca da učini novo krivično djelo i podsticanje njegovog prevaspitanja. U suštini, opšta svrha maloljetničkih krivičnih sankcija je suzbijanje svih vrsta, oblika i vidova kriminaliteta, i to kroz specijalnu i generalnu prevenciju.

Prilikom izricanja ovih sankcija sud po pravilu ne zna i ne može predvidjeti kako će se razvijati sam proces vaspitavanja, prevaspitavanja i liječenja maloljetnika ili koji vremenski period je potreban da bi se ostvarila svrha njihovog izricanja. Svaki maloljetnik je ličnost za sebe, pa zato ne reaguje isto na izrečenu sankciju. Interes, odnosno dobrobit maloljetnika kod određivanja krivične sankcije je uvijek na prvom mjestu.

Maloljetničko krivično pravo u BiH predviđa tri osnovne vrste maloljetničkih krivičnih sankcija. One u načelu nemaju represivan karakter. U suštini, jedina maloljetnička krivična sankcija represivnog karaktera u pravom smislu te riječi je kazna maloljetničkog zatvora.

Gljučne riječi: maloljetnici, krivične sankcije, vaspitne mjere, maloljetnički zatvor, Federacija BiH.

*Doc. dr***Marina M. Simović***Fakultet pravnih nauka,
Panevropski univerzitet
Apeiron Banjaluka, BiH i
sekretar Ombudsmena za
djecu Republike Srpske**Dr***Vladimir M. Simović***tužilac Tužilaštva Bosne i
Hercegovine*

1. UVODNE NAPOMENE

Bosna i Hercegovina se potpisivanjem Konvencije UN o pravima djeteta obavezala na unapređenje prava i sloboda djeteta putem ustanovljavanja pravnog okvira, ali i kroz uspostavljanje institucija i mehanizama koji su neophodni da bi se odredbe ove konvencije pravilno primjenjivale. Osnovni principi su uvažavanje najboljeg interesa djeteta, njegovo pravo na život, opstanak i razvoj, nediskriminacija, te aktivno učešće djeteta u svim postupcima koji se na njega odnose.

Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u

krivičnom postupku najprije je usvojen u Republici Srpskoj, tokom 2010. godine, a počeo sa primjenom početkom 2011. godine¹, potom u Brčko distriktu gdje je usvojen u novembru 2011. godine², a počeo se primjenjivati krajem 2012. godine, te naposljetku u Federaciji Bosni i Hercegovini (FBiH) gdje je usvojen 2014. godine, a njegova primjena otpočela 2015. godine³. I ovdje je dakle postojala neusklađena zakonodavna aktivnost, koja zbog različitog vremena usvajanja i početka primjene ovih zakona, za posljedicu ima neujednačen i neravnopravan položaj maloljetnika koji su u sukobu sa zakonom. Međutim, pozitivna strana donošenja ovih zakona je autonomno maloljetničko krivično pravo kako na nivou Federacije BiH i Republike Srpske, tako i u Brčko distriktu.

Maloljetničko krivično pravo Federacije BiH (isto i u Republici Srpskoj i Brčko distriktu) predviđa tri osnovne vrste maloljetničkih krivičnih sankcija koje sud može izreći na način, u postupku i pod uslovima predviđenim ovim zakonima: vaspitne mjere, kazna maloljetničkog zatvora mjere bezbjednosti. Cilj ovih sankcija je zaštita društva od kriminaliteta kroz vaspitanje, prevaspitanje i pravilan razvoj maloljetnika. U principu maloljetničke krivične sankcije nemaju represivan karakter, već su usmjerene na pružanje pomoći, brige, obrazovanja i vaspitanja prema učiniocima. One treba da djeluju zaštitnički, s obzirom na to da maloljetnici "uživaju" poseban status u odnosu na punoljetna lica.

Vaspitne mjere predstavljaju osnovnu vrstu maloljetničkih krivičnih sankcija. Prilikom izricanja krivične sankcije maloljetniku, uvijek se pribjegava blažim vaspitnim mjerama, a tek ukoliko svrhu nije moguće postići - izriču se institucionalne vaspitne mjere ili u krajnjem slučaju kazna maloljetničkog zatvora, i to u što je moguće kraćem vremenskom periodu. Prilikom izbora vaspitne mjere, sud mora uzeti u obzir prije svega uzrast i zrelost maloljetnika. Pored toga, treba uzeti u obzir i druge faktore kao što su stepen poremećaja u društvenom ponašanju, druge karakteristike njegove ličnosti, težinu djela koju je počinio, pobude iz kojih je djelo učinjeno, njegovu sredinu i uslove u kojima je odrastao i živio, vaspitanje i ponašanje nakon izvršenog krivičnog djela.

Svrha maloljetničkih krivičnih sankcija je ista kao i svrha svih drugih krivičnih sankcija koja je u Bosni i Hercegovini određene krivičnim zakonima BiH (član 6), Federacije BiH (član 7), Republike Srpske (član 5) i Brčko distrikta (član 7), a to je: preventivni uticaj na druge da poštuju pravni sistem i ne učine krivična djela i sprečavanje učinioca da učini krivična djela i podsticanje njegovog prevaspitanja. Međutim, zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku posebno određuje svrhu maloljetničkih krivičnih sankcija, a u okviru opšte svrhe, i to da se: pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora, kao i osiguranjem opšteg i stručnog osposobljavanja, utiče na razvoj i jačanje lične odgovornosti maloljetnika, osigura vaspitanje i njegov pravilan razvoj - kako bi se osiguralo ponovno uključivanje maloljetnika u društvenu zajednicu. Ova svrha se postiže na sljedeće načine: nadzorom; pružanjem zaštite, brige i pomoći i obezbjeđivanjem opšteg i stručnog osposobljavanja.

Kao što je svrha krivičnih sankcija i maloljetničkih krivičnih sankcija sprečavanje učinioca da čine krivična djela i poštovanje pravnog sistema države, tako je svrha kazne

¹ "Službeni glasnik Republike Srpske" br. 13/10 i 61/13.

² "Službeni glasnik Brčko distrikta BiH" broj 44/11.

³ „Službene novine FBiH“ broj 7/14.

maloljetničkog zatvora: vršenje pojačanog uticaja na maloljetnog učinioca krivičnog djela da ubuduće ne čini krivična djela i vršenje pojačanog uticaja na druge maloljetnike da ne čine krivična djela. Dakle, svrha maloljetničkog zatvora takođe je dvojako određena: specijalnom prevencijom – kroz djelovanje na učinioca da ne ponovi krivično djelo i generalnom prevencijom – kroz uticaj na druge maloljetnike da ne izvrše krivično delo.⁴ Ovdje je istaknuta zaštitna i preventivna svrha maloljetničkih krivičnih sankcija za razliku od prethodne, ranije zastupane rehabilitacijske koncepcije.

Neophodno je da se kroz primjenu vaspitnih mjera ojača svijest maloljetnih učinioca krivičnog djela o osnovnim društvenim vrijednostima, potom ih upozna sa činjenicom da se konflikti, problemi i nezadovoljstva ne rješavaju na njima svojstven način – činjenjem krivičnih djela, već kroz određen proces na koji utiču brojni faktori, kao što su obrazovanje, vaspitanje, dijalog, porodica, društvo i sl. Naime, svrha je da se maloljetnik, kao učinioc krivičnog djela, kroz postepen rad (vaspitanjem, prevaspitanjem i pravilnim razvojem) ponovo uključi u društvenu zajednicu i da nauči da poštuje i primjenjuje pravila ponašanja društva u kome se nalazi, te da jača osjećaj pripadnosti na način da prihvati i ispunjava određene obaveze koje se od njega očekuju kako prema porodici, tako i prema društvu iz kojeg potiče.⁵

2. VASPITNE MJERE

Vaspitne mjere se mogu izreći svim maloljetnicima: mlađim i starijim, te pod određenim uslovima i mlađim punoljetnim licima. Zakonima o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku normirano je da se, između ostalog, vaspitne mjere mogu primjenjivati i prema punoljetnim licima koji su kao punoljetni učinili krivično djelo, ali u vrijeme suđenja nisu navršili 23 godine, ukoliko se očekuje da će se izrečenom mjerom postići svrha koja bi se ostvarila izricanjem kazne.

Vaspitne mjere su, pored kazne maloljetničkog zatvora, jedina sankcija retributivnog (prinudnog) karaktera, koju sud izriče maloljetnom učiniocu krivičnog djela, iako su krivične sankcije za maloljetnike izrazito specijalno-preventivnog karaktera. Prinudnog su karaktera jer se njima ograničavaju određena prava i slobode maloljetnom učiniocu krivičnog djela, a pritom se primjenjuju bez obzira na volju maloljetnika.⁶

Zakonima o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH propisano je devet vaspitnih mjera sistematizovanih u tri grupe:

(1) Mjere upozorenja i usmjeravanja (sudski ukor, posebne obaveze i upućivanje u vaspitni centar);

(2) Mjere pojačanog nadzora (pojačani nadzor od strane roditelja, usvojioca ili starooca; pojačani nadzor u drugoj porodici i pojačani nadzor nadležnog organa socijalnog staranja);

(3) Zavodske mjere (upućivanje u vaspitnu ustanovu, upućivanje u vaspitno-popravn dom i upućivanje u posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje).

⁴ Jovašević, D. (2007). *Novine u krivičnom zakonodavstvu o maloljetnicima u svjetlu restorativne pravde*. Beograd: Temida, 19.

⁵ Radulović, 92.

⁶ Mitrović, (2012), 295.

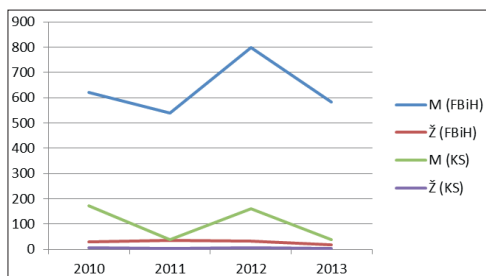
Vaspitne mjere se mogu podijeliti na lakše i teže, gdje se pod lakšim mjerama podrazumijevaju mjere upozorenja i usmjeravanja, a pod težim - zavodske mjere. Uz to, prilikom izricanja vaspitnih mjera postupa se po principu postupnosti, što znači da se prvo primjenjuju lakše mjere (pod pretpostavkom da se njima ostvaruje svrha), pa tek onda, ukoliko svrha nije ispunjena - teže vaspitne mjere.

Kao krivične sankcije za maloljetnike, a uz vaspitne mjere, Krivičnim zakonom Federacije BiH⁷ predviđene su i mjere bezbjednosti, kao sporedne - suplementarne sankcije. Maloljetnom učiniocu krivičnog djela može se izreći jedna ili više mjera bezbjednosti, i to: obavezno psihijatrijsko liječenje, obavezno liječenje od zavisnosti i obavezno ambulantno liječenje na slobodi, zabrana upravljanja motornim vozilom i oduzimanje predmeta. Ove mjere sud uvijek izriče uz vaspitnu mjeru ili kaznu maloljetničkog zatvora, a samo izuzetno, kada su zakonom ispunjeni uslovi, može izreći samostalnu mjeru obaveznog psihijatrijskog liječenja. Svrha mjera bezbjednosti je otklanjanje stanja ili uslova koji mogu uticati da učinilac ubuduće učini krivično djelo.⁸

Prilikom izbora vaspitne mjere koju će izreći maloljetnom učiniocu krivičnog djela, sud mora uzeti u obzir: uzrast i zrelost maloljetnika; druge karakteristike njegove ličnosti; stepen poremećaja u društvenom ponašanju; sklonosti maloljetnika; težinu djela koje je učinio; pobude iz kojih je krivično djelo učinjeno; sredinu i prilike u kojima je živio; dosadašnje vaspitanje; ponašanje nakon izvršenja krivičnog djela (posebno da li je spriječio ili pokušao spriječiti nastupanje štetne posljedice, nadoknadio ili pokušao nadoknaditi počinjenu štetu); da li mu je ranije bila izrečena krivična sankcija; sve druge okolnosti koje mogu biti od uticaja na izbor one vaspitne mjere kojom će se moći najbolje ostvariti svrha vaspitnih mjera.⁹

U nastavku će biti dat prikaz prijavljenih maloljetnika u Federaciji BiH za period od 2010. do 2013 godine, te prijavljenih maloljetnika prema starosti, a u okviru svake od vaspitnih mjera biće prikazano koliko je svaka od njih izrečena.

Prilog 1. Broj prijavljenih maloljetnika u FBiH i Kantonu Sarajevo¹⁰

⁷ "Službene. novine FBiH" br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 i 76/14.

⁸ Vid. čl. 71–73 i član 106 Krivičnog zakona FBiH.

⁹ Vid. čl. 33 zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH, Republike Srpske i Brčko distrikta.

¹⁰ Za ovaj i ostale priloge korišćeni su podaci Federalnog zavoda za statistiku - http://www.fzs.ba/godsnji_bilteni.htm.

Iz priloženog grafikona – broj prijavljenih maloljetnika u FBiH, vidi se značajna disproporcija između broja prijavljenih muških i ženskih maloljetnih delinkvenata, i to kako u FBiH, tako i u Kantonu Sarajevo. Na oba nivoa dominira broj prijavljenih muških maloljetnika. Poredeći period od 2010. do 2013 godine za FBiH, zapaža se da je najveći broj prijavljenih maloljetnika 2012. godine (832), a najmanji 2011. godine (574).

Prilog 2.

Prijavljeni maloljetnici prema starosti u periodu od 2010. do 2013. godine					
Godina	Ukupno	14	15	16	17
		Ukupno/Ž	Ukupno/Ž	Ukupno/Ž	Ukupno/Ž
2010.	651	109 (10)	111 (5)	133 (7)	298 (7)
2011.	574	73 (3)	97 (7)	135 (10)	269 (16)
2012.	832	115 (6)	110 (4)	207 (5)	400 (19)
2013.	600	66 (0)	84 (2)	161 (7)	289 (8)

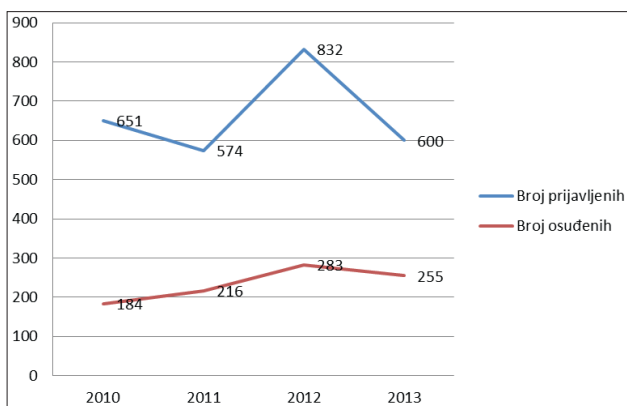
Iz ove tabele vidi se da najveći broj prijavljenih maloljetnika pripada dobi od 16 i 17 godina, odnosno kategoriji starijih maloljetnika. Svake godine stariji maloljetnici su dominirali po broju prijave u odnosu na mlađe maloljetnike. Zabrinjavajući je podatak da se javlja sve veći broj prijavljenih mlađih maloljetnika - kao potencijalnih učinilaca krivičnih djela. Isto tako, pretpostavlja se da, pored mlađih maloljetnika, postoji i kategorija koju ova statistika ne obuhvata, a to su lica mlađa od 14 godina.

Prilog 3.

Osuđeni mlađi i stariji maloljetnici od 2010. do 2013. godine								
Godina	2010.		2011.		2012.		2013.	
Ukupno	80 (104) – 184		84 (132) – 216		101 (182) – 283		86 (169) - 255	
Maloljetnici	Mlađi	Stariji	Mlađi	Stariji	Mlađi	Stariji	Mlađi	Stariji
Sudski ukor	0	0	0	0	0	0	0	0
Upuć. u vas. centar	4	3	10	22	22	46	27	53
Pojačan nadzor rod.,us. ili staraoca	53	72	57	73	60	87	44	66
Poj.nadzor u dr.porodici	0	0	0	1	0	0	1	1
Poj. nadzor org.soc. staranja	22	23	10	30	16	48	12	44
Up. u vasp. ustanovu	0	2	6	3	1	0	0	3
Upuć. u vasp. pop. dom	1	4	1	3	1	1	2	2
Upuć. u pos. ust. za defektne mal.	0	0	0	0	0	0	0	0

Vaspitne mjere koje se najviše izriču u FBiH su: upućivanje u vaspitni centar; pojačan nadzor roditelja, usvojitelja ili staraoca i pojačan nadzor organa socijalnog staranja. Prema pokazateljima iz tabele, najdominantnija izrečena vaspitna mjera je mjera pojačanog nadzora od strane roditelja, usvojitelja ili staraoca. Posmatrajući period od 2010. do 2013. godine, uočava se konstantan i enorman porast izrečene vaspitne mjere upućivanje u vaspitni centar. Izricanje ostalih vaspitnih mjera je skoro zanemarivo. Uz to, po broju izrečenih vaspitnih mjera, kategorija starijih maloljetnika dominantna u odnosu na mlađe.

Prilog 4. *Dinamika kretanja prijavljenih i osuđenih maloljetnika u FBiH u periodu od 2010. do 2013. godine*

2.1. Mjere upozorenja i usmjeravanja

Mjere upozorenja i usmjeravanja predstavljaju najlakšu i najblažu vrstu vaspitnih mjera predviđenih krivičnim zakonodavstvom u BiH. Izriču se u situacijama kada se ocijeni da će se ovakvim mjerama uticati na ličnost i ponašanje maloljetnika - kako u budućnosti ne bi nastavio sa činjenjem istih ili težih krivičnih djela. Mjere upozorenja i usmjeravanja se izriču onim maloljetnicima koji su izvršili krivična djela iz nepažnje i lakomisenosti, slučajno, a djela koja su počinjena smatraju se bagatelnim.¹¹ Dakle, maloljetnik koji je počinio ovakvo blaže krivično djelo, nije to učinio zbog svoje vaspitne zapuštenosti, već više zbog nedostatka osjećaja lične odgovornosti za svoje postupke, te se smatra da ga ne treba rigorozno kažnjavati niti prema njemu primjenjivati trajnije vaspitne mjere.

Sudski ukor predstavlja najblažu vaspitnu mjeru, odnosno mjeru upozorenja i usmjeravanja, a koja se sastoji od prekora, ukora, opomene koju sud izriče maloljetniku radi izvršenog krivičnog djela. On se izriče ukoliko se iz odnosa maloljetnika prema učinjenom krivičnom djelu i njegove spremnosti da ubuduće ne čini krivična djela - može zaključiti da će se i prekorom postići svrha vaspitnih mjera.¹² Takođe, prilikom izricanja ove mjere sud maloljetniku ukazuje na društvenu neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja, te posljedice koje takvo ponašanje na njega može imati, kao i da mu u slučaju ponovnog izvršenja krivičnog djela može biti izrečena druga sankcija.

¹¹ Simović et. al. (2013), 209.

¹² Vid. čl. 34 zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH, Republike Srpske i Brčko distrikta.

Posebne obaveze predstavljaju određene radnje i zadatke za koje se očekuje da budu ispunjeni kvalitetno i blagovremeno ili se postavljaju određene zabrane, pa se od maloljetnika očekuje uzdržavanje od određenih radnji. Sud može dok traje izvršenje, jednu posebnu obavezu zamijeniti drugom ili je u potpunosti ukinuti. Radi se o obavezama za maloljetnike: da redovno pohađa školu; da ne izostaje sa posla; da se osposobi za zanimanje koje odgovara njegovim sposobnostima i sklonostima; da se uključi u rad humanitarnih organizacija ili poslove socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja; da se uzdrži od posjećivanja određenih lokala, odnosno priredbi i izbjegava društva i određene osobe koje na njega mogu štetno uticati; da se maloljetnik, uz saglasnost zakonskog zastupnika, podvrgne stručnom medicinskom postupku ili postupku odvikavanja od droge ili drugih vrsta zavisnosti; da se uključi u pojedinačni ili grupni rad u savjetovaništu za mlade; da pohađa kurseve za stručno osposobljavanje ili se priprema i polaže ispite na kojima se provjerava određeno znanje; da se uključi u određene sportske i rekreativne aktivnosti i a bez posebne saglasnosti suda ne može napustiti mjesto prebivališta ili boravišta.¹³ Prilikom izbora pojedinih obaveza sud je dužan da vodi računa o spremnosti maloljetnika da saraduje u njihovom ostvarivanju, ali i o tome da obaveze budu prilagođene njemu i uslovima u kojima živi.

Izrečene posebne obaveze mogu trajati najduže jednu godinu. U slučaju izricanja maloljetniku obaveze da se uključi u rad humanitarnih organizacija ili poslove socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja, maloljetnik može raditi najviše 120 sati u periodu od šest mjeseci, koliko može trajati ova posebna obaveza, ali tako da se ne ometa njegovo školovanje ili zaposlenje i ne šteti njegovom zdravlju.¹⁴

Upućivanjem u vaspitni centar maloljetnik se ne izdvaja u potpunosti iz svoje sredine, koje nije neophodno kako bi se ostvarila svrha prevaspitavanja maloljetnika. Ovu mjeru izriče sud onda kada smatra da bi bilo neopravdano izricanje neke druge mjere iz grupe mjera upozorenja i usmjeravanja, dakle, izriče je onda kada je potrebno da se kratkotrajnim mjerama utiče na ponašanje maloljetnika.¹⁵ U slučaju izricanja mjere upućivanja u vaspitni centar, sud može: uputiti maloljetnika na određeni broj sati tokom dana u trajanju najmanje 14, a najduže 30 dana; uputiti maloljetnika na neprekidni boravak u trajanju najmanje 15 dana, ali ne duže od tri mjeseca. U slučaju da maloljetniku bude izrečena mjera upućivanja u vaspitni centar na neprekidan boravak, ova mjera ima institucionalni karakter, čija je svrha prevaspitavanje maloljetnika i razvoj osjećaja odgovornosti kroz razne društveno - korisne aktivnosti u samom centru.

2.2. Mjere pojačanog nadzora

Mjere pojačanog nadzora se izriču onda kada je za vaspitanje i razvoj maloljetnika potrebno preduzeti trajnije mjere vaspitanja i prevaspitanja, uz odgovarajući stručni nadzor i

¹³ Vid. čl. 35 zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH, Republike Srpske i Brčko distrikta.

¹⁴ U Republici Srpskoj i Brčko distriktu je pitanje primjene posebnih obaveza regulisano posebnim pravilnikom o primjeni vaspitnih mjera posebnih obaveza prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela.

¹⁵ Vid. čl. 36 zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH, Republike Srpske i Brčko distrikta.

pomoć, a da pri tome nije potrebno maloljetnikovo izdvajanje iz sredine u kojoj živi.¹⁶ Uviđom u statističke podatke o primjeni ovih vaspitnih mjera u FBIH, može se vidjeti da su najčešće primjenjivane mjere pojačanog nadzora nadležnog organa socijalnog staranja, ali i pojačanog nadzora roditelja, usvojioca ili staraoca. Nadležni organ socijalnog staranja obavezno provjerava izvršenje izrečenih mjera i pomaže roditeljima (usvojiocima ili staraocu) u vršenju nadzora.

Vaspitnu mjeru pojačanog nadzora roditelja, usvojioca ili staratelja sud izriče ako su roditelji, usvojlac ili staralac propustili vršiti potrebnu brigu i nadzor nad maloljetnikom, a u mogućnosti su i od njih se opravdano može očekivati da ovakvu brigu i nadzor vrše.¹⁷ Ova mjera može trajati najkraće šest mjeseci a najduže dvije godine, s tim da sud naknadno odlučuje o njenom prestanku.

Pojačan nadzor u drugoj porodici se primjenjuje u situacijama kada ne postoje uslovi za izricanje vaspitne mjere pojačanog nadzora od strane roditelja, usvojioca ili staraoca. Naime, onda kada roditelj, usvojlac ili staralac maloljetnika nisu u mogućnosti nad njim vršiti nadzor ili ako se od njih opravdano ne može očekivati da takav nadzor vrše, maloljetnik će se smjestiti u drugu porodicu koja ga je voljna primiti i ima mogućnost nad njim vršiti pojačani nadzor. Mjera može trajati najkraće šest mjeseci, a najduže dvije godine, s tim da sud naknadno odlučuje o njenom prestanku.

Ako roditelji, usvojlac, odnosno staralac maloljetnika nisu u mogućnosti vršiti pojačani nadzor, a ne postoje uslovi za pojačani nadzor u drugoj porodici, maloljetnik se stavlja pod pojačani nadzor organa starateljstva.¹⁸ Za vrijeme trajanja ove mjere maloljetnik ostaje kod svojih roditelja i usvojioca, odnosno kod druge osobe koja se o njemu brine, a pojačani nadzor nad njim vrši određena osoba nadležnog organa starateljstva ili druga stručna osoba koju odredi organ starateljstva.

2.3. Zavodske mjere

Zavodske mjere su najteža vrsta vaspitnih mjera, koja se izriče maloljetnicima prema kojima treba preduzeti trajnije mjere vaspitanja ili liječenja, uz njihovo potpuno odvajanje iz sredine u kojoj su prethodno živjeli.¹⁹ Ove mjere se primjenjuju prema maloljetnim delinkventima koji se nalaze u stanju teže vaspitne zapuštenosti, odnosno prema kojima mjere pojačanog nadzora nisu dovoljno efikasne kako bi se postigla njihova svrha.

Vaspitnu mjeru upućivanje u vaspitnu ustanovu sud izriče kada je maloljetnika potrebno izdvojiti iz dotadašnje sredine, a uz to mu obezbijediti kako pomoć tako i stalni nadzor stručnih lica – vaspitača.²⁰ Izricanjem ove mjere sud ne određuje precizno vrijeme

¹⁶ Simović et al. (2013), 221.

¹⁷ Vid. čl. 37 zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBIH, Republike Srpske i Brčko distrikta.

¹⁸ Vid. čl. 39 zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBIH, Republike Srpske i Brčko distrikta.

¹⁹ Soković, S. (2012). *Zavodske vaspitne mjere – mjesto u sistemu krivičnih sankcija*. Beograd: Socijalna misao, vol. 19, (3), 163.

²⁰ Vid. čl. 41 zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBIH,

trajanja boravka u vaspitnoj ustanovi. Vrijeme se naknadno određuje, u zavisnosti od postignutih rezultata u vaspitanju maloljetnika. O tome takođe odlučuje sud, s tim da maloljetnik u vaspitnoj ustanovi mora ostati najmanje šest mjeseci, a najviše dvije godine. Svaki šest mjeseci sud razmatra da li ima osnova za obustavu izvršenja mjere, odnosno zamjene nekom drugom – blažom ili težom vaspitnom mjerom.

Upućivanje u vaspitno - popravni dom je u odnosu na sve ostale mjere najstrožija i najteža vaspitna mjera koja može biti izrečena maloljetnim delinkventima, a često graniči sa kaznom maloljetničkog zatvora.²¹ Prema zakonu, sud izriče mjeru upućivanja u vaspitno-popravni dom maloljetniku kada ga je neophodno izdvojiti iz dosadašnje sredine i treba primijeniti pojačane mjere nadzora i stručne programe prevaspitanja.²² Da bi maloljetnik bio upućen u vaspitno - popravni dom, potrebno je da ne postoji alternativni način odvajanja maloljetnika iz dosadašnje sredine, a da su pri tom izraženi poremećaji u ponašanju, odnosno da je izražena vaspitna zapuštenost.²³ U ovom domu maloljetnik ostaje najkraće šest mjeseci, a najduže četiri godine. Sud svakih šest mjeseci razmatra da li postoji osnova za obustavu izvršenja ove mjere ili za zamjenu nekom drugom vaspitnom mjerom.

Upućivanje u posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje je zavodska vaspitna mjera koja je medicinskog karaktera i podrazumijeva određen medicinski tretman. Ova zavodska mjera je prvenstveno namijenjena maloljetnim delinkventima koji su ometeni u psihofizičkom razvoju i imaju psihofizičke poremećaje. Iz tog razloga vaspitni tretman maloljetnika sa psihofizičkim poremećajima mora biti specifičan.²⁴ Zakon predviđa mogućnost da se mjera upućivanja u posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje može izreći i umjesto mjere bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja, pod uslovom da se u toj ustanovi može osigurati čuvanje i liječenje, ali i ostvariti svrha mjere bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja. Maloljetnik ostaje u ustanovi za liječenje i osposobljavanje dok je to potrebno radi njegovog liječenja ili osposobljavanja. To vrijeme ne može biti duže od tri godine. Sud ima obavezu da svaka tri mjeseca ispita postojanje osnove za obustavu izvršenja ove mjere ili zamjene drugom mjerom.²⁵

Republike Srpske i Brčko distrikta.

²¹ Vid. Skakavac, T. (2012). *Zavodske vaspitne mjere u zakonodavstvu Republike Srbije i Republike Srpske – vrste i karakteristike*. Istočno Sarajevo: Godišnjak Pravnog fakulteta, godina III, (1), 145–159.

²² Vid. Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, „Specijalni izvještaj – Mladi i djeca u sukobu sa zakonom“, Banja Luka, 2012, 19

²³ U Bosni i Hercegovini vaspitna mjera upućivanja u vaspitno – popravni dom izvršava se u Vaspitno-popravnom domu za maloljetnike, Tunjice u Banja Luci i Vaspitno-popravnom domu pri Kazneno – popravnom zavodu Tuzla.

²⁴ Vid. čl. 44 zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH, Republike Srpske i Brčko distrikta.

²⁵ Uvidom u statističke podatke Federalnog zavoda za statistiku, proizilazi da se u 2011., 2012. i 2013. godini ova zavodska mjera nije izricala. Razlozi se mogu tražiti u nedostatku sredstava i nepostojanju posebnih ustanova za izvršavanje ove veoma zahtjevne zavodske mjere. Vid. Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Modul IV – Krivična oblast – Skraćeni kazneni postupci, Sarajevo, 2006., 4.

3. KAZNA MALOLJETNIČKOG ZATVORA

Kazna maloljetničkog zatvora predstavlja krajnje sredstvo koje će se primijeniti prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela samo onda kada su sve druge mogućnosti iscrpljene, i to u što je moguće kraćem vremenskom periodu.²⁶ Ova kazna se može izreći krivično odgovornom starijem maloljetniku koji je učinio teže krivično djelo, za koje je propisana kazna zatvora teža od pet godina. Upravo zbog teških posljedica učinjenog krivičnog djela i visokog stepena krivične odgovornosti - ne bi bilo opravdano izreći neku od vaspitnih mjera, pa sud izriče kaznu maloljetničkog zatvora.

U FBiH je zakonom propisano da kazna maloljetničkog zatvora ne može biti duža od deset godina i uvijek se izriče na pune godine ili na mjesece.²⁷ Zakon takođe poznaje i izricanje kazne maloljetničkog zatvora u trajanju do deset godina, i to: za krivično djelo za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora ili za sticaj najmanje dva krivična djela za koja je propisana kazna zatvora teža od 10 godina.²⁸

Prilog 5. Izricanje krivičnih sankcija prema maloljetnicima u FBiH – od 2010. do 2013. godine

Godina	Ukupno osuđenih	Maloljetnički zatvor		Vaspitne mjere	
		Broj	%	Broj	%
2010.	188	4	2%	184	98%
2011.	217	1	0,4%	216	99,6%
2012.	286	3	1%	283	99%
2013.	258	3	1%	255	99%

Više je nego očigledna dominacija izrečenih vaspitnih mjera kao vrste krivičnih sankcija, što potkrepljuje stanovište da vaspitanje maloljetnika predstavlja pravilo, a kažnjavanje izuzetak. Za period od 2010. do 2013. godine kazna maloljetničkog zatvora je izrečena svega 10 puta, a vaspitne mjere 938 puta. U postocima, kazna maloljetničkog zatvora je izrečena u oko jedan odsto slučajeva, a ostatak od 99 odsto pripada vaspitnim mjerama.

²⁶ U Bosni i Hercegovini se kazna maloljetničkog zatvora izdržava u posebnim odjeljenjima za maloljetnike u zatvoru za odrasle učinioce krivičnih djela. U FBiH ova kazna se izvršava u okviru Odjeljenja za maloljetnike Kazneno - popravnog zavoda u Zenici, a u Republici Srpskoj u Odjeljenju za maloljetnike Kazneno - popravnog zavoda u Istočnom Sarajevu.

²⁷ U Republici Srpskoj se ova kazna izriče u trajanju do pet godina.

²⁸ Vid. čl. 51 zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH, Republike Srpske i Brčko distrikta.

Prilog 6. Osuđeni stariji maloljetnici u periodu od 2010. do 2013. u FBiH

Godina	2010	2011	2012	2013
Ukupno	4	1	3	3
Od 1-2 god	1	/	2	3
Od 2-3 god	2	/	1	/
Od 3-5 god	1	/	/	/
Od 5-8 god	/	1	/	/
Od 8-10 god	/	/	/	/

Od ukupno 10 kazni maloljetničkog zatvora izrečenih u periodu od 2010. do 2013. godine, ova kazna je šest puta je izricana u trajanju od jedne do dvije godine, a u trajanju od dvije do tri godine - tri puta. Od tri do pet godina i od pet do osam godina ova kazna je izricana samo jednom, a od osam do 10 godina - nije izricana.

4. ZAKLJUČAK

Primjenom maloljetničkih krivičnih sankcija nastoje se ostvariti dva cilja, i to prvenstveno ojačavanjem svijesti maloljetnih delinkvenata o osnovnim društvenim vrijednostima i njihovom usmjeravanju ka obrazovanju, vaspitanju, dijalogu, porodici, društvu i sl. Drugi cilj je da se maloljetnik ponovo uključi u društvenu zajednicu, kao ravnopravan član društva koji ispunjava svoje obaveze prema društvu. Prilikom određivanja svrhe maloljetničkih krivičnih sankcija, sam zakon stavlja, prije svega, težište na vaspitanje, prevaspitanje i pravilan razvoj maloljetnika.

Kao krivične sankcije za maloljetnike, uz vaspitne mjere, predviđene su i mjere bezbjednosti koje se primjenjuju nakon učinjenog krivičnog djela (*post delictum*). Njihova svrha je kao i svrha svih maloljetničkih krivičnih sankcija – zaštita društva od kriminaliteta. Međutim ovdje je riječ o individualnoj prevenciji, što znači da se radi na liječenju i popravljanju određenog učinioaca krivičnog djela.

Kazna maloljetničkog zatvora predstavlja najtežu krivičnopravnu sankciju koja uopšte može biti izrečena jednom maloljetniku. Kao i svaka kazna zatvora, sastoji se u oduzimanju slobode kretanja učiniocu krivičnog djela na sudskom presudom određeno vrijeme.

LITERATURA

1. Ćirić, J. (2008). *Objektivna odgovornost u krivičnom pravu*. Beograd: Institut za uporedno pravo.
2. Cvjetko, B. (2004). *Zakonska i sudska politika kažnjavanja maloljetnika i mladih punoljetnika kaznom maloljetničkog zatvora*. Zagreb: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu.
3. Dimitrijević, J. (2022). *Kazna zatvora i maloljetnici*. Beograd: Socijalna misao (2).
4. Dimovski, D., Mirić, F. *Politika suzbijanja maloljetničke delinkvencije kao determinanta društvenog razvoja*. Preuzeto sa: http://doisrpska.nub.rs/index.php/APE_PIMBL/issue/view/134/showToc.
5. http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=39.

6. <http://kt-sarajevo.pravosudje.ba/>.
7. <http://www.6yka.com/novost/776/maloljetnici-iz-dosade-novine-iz-neznanja>.
8. http://www.fzs.ba/godsni_bilteni.htm.
9. Jašović, Ž. (1978). *Kriminologija maloljetničke delinkvencije*. Beograd: Naučna knjiga..
10. Jovašević, D. (2006). *Osnovne karakteristike novog maloljetničkog krivičnog prava Republike Srbije*. Rijeka: Zbornik Pravnog fakulteta, v. 27, (2).
11. Mitrović, LJ. (2012). *Sistem kaznenih sankcija u Republici Srpskoj, doktorska disertacija*. Niš: Pravni fakultet Univerziteta u Nišu.
12. Mitrović, LJ. (2013). *Vaspitne preporuke i njihova primjena u uporednom pravu*. Banja Luka: Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, Banja Luka, (3).
13. Mitrović, LJ. i drugi (2010). *Postupanje sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku. Priručnik za edukaciju učesnika u postupku prema maloljetnicima*. Banja Luka: Ministarstvo pravde Republike Srpske – UNICEF,.
14. Radulović, LJ. (2010). *Maloljetničko krivično pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
15. Simović, M. i drugi (2010). *Komentar Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske*. Banja Luka: AIS.
16. Simović, M. i drugi (2013). *Maloljetničko krivično pravo*. Istočno Sarajevo: Pravni fakultet.
17. Simović, M. M. (2012). *Vaspitne mjere kao sredstvo u suzbijanju kriminaliteta maloljetnika, doktorska disertacija* Niš: Pravni fakultet Univerziteta u Nišu.
18. Skakavac, T. (2012). *Zavodske vaspitne mjere u zakonodavstvu Republike Srbije i Republike Srpske – vrste i karakteristike*. Istočno Sarajevo: Godišnjak Pravnog fakulteta, godina III, (1).
19. Soković, S. (2012). *Zavodske vaspitne mjere – mjesto u sistemu krivičnih sankcija*. Beograd: Socijalna misao, vol.19, (3).
20. Vranj, V. (2004). *Odgojne mjere prema maloljetnicima i njihovo izvršenje u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu.
21. Zulfikarpašić, N. (2012). *Kratki pregled novih zakonskih rješenja za sankcionisanje maloljetnih učilaca krivičnih djela u Brčko distriktu BiH*. Banja Luka: Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, (2).

Marina M. Simović

Law College, PanEuropean University Apeiron, Banja Luka and Secretary of the Ombudsman for Children of Republic of Srpska

Vladimir M. Simović

Prosecutor in Prosecutor's Office of BiH

Definition, Purpose and Types of Juvenile Criminal Sanctions in the Federation of Bosnia and Herzegovina

Summary: Juvenile sanctions are legally prescribed measures and proceedings of social response to juvenile perpetrators of criminal acts. The purpose of juvenile criminal sanctions is within the overall purpose of criminal sanctions. That represents preventive influence on others to respect legal system without committing criminal acts. It also means preventing perpetrators to commit another criminal act and encouraging its upbringing. In essence, general purpose of juvenile criminal sanctions is to fight all types, forms and aspects of crime through special and general prevention.

When pronouncing these sanctions court cannot know nor predict how the process of education, discipline and therapy will develop. It also cannot know what time period will be necessary to realize the purpose of its pronouncement. Every adolescent is an individual for itself therefore has a different reaction to pronounced sanction. Interest i.e. wellbeing of an adolescent always comes first when deciding on criminal sanction.

The Juvenile Criminal Law in Bosnia and Herzegovina prescribes three basic types of juvenile criminal sanctions. In essence, they are not of repressive character. Basically, the only juvenile criminal sanction of repressive character in the true sense of the word is juvenile imprisonment (detention).

Key words: minors, criminal penalties, educational measures, juvenile prison, the Federation of Bosnia and Herzegovina.